

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přípustná kritika v rámci uplatňování práva svobody projevu

Česká republika se přijetím ústavního zákona č. [1/1993](#) Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, přihlásila k účtě k právům a svobodám člověka a občana coby demokratická společnost. Součástí demokratického státu je mj. právo svobody slova a projevu, které je garantované ústavním zákonem č. [2/1993](#) Sb., Listinou základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“), a které je základním kamenem demokratické společnosti.

Ovšem ne každý projev je přípustný z hlediska kolize dalších garantovaných práv, jako jsou svoboda člověka, ochrana pověsti a lidské důstojnosti, ochrana soukromí a veřejného pořádku. Pro demokracii, chápanou jako vládu lidu, lidem a pro lid, je životní nutností šíření informací, myšlenek a názorů, ať už pochvalným či kritických, proto, aby byla veřejnost zásobena všemi dostupnými fakty nezbytnými pro vyvolání kvalitní debaty ve věcech celospolečenského zájmu a následného utváření názoru jednotlivců či k dosažení konsenzu o řízení a obstarávání věcí celospolečenského zájmu. Tisk bývá často titulován hlídacím psem demokracie, neboť tím, že informuje o záležitostech veřejného zájmu, zároveň upozorňuje na negativní jevy ohrožující chod demokratické společnosti.[1]

Základní práva na zachování lidské důstojnosti a dobré pověsti se často střetávají s jinými zaručenými právy, jak bylo zmíněno výše. Při kolizi těchto dvou práv je podstatné rozlišit, zda způsobem konkrétního projevu došlo nebo mohlo dojít do zásahu ústavně garantovaných práv.

Lidská důstojnost, osobní čest a dobrá pověst jsou chráněny před jakýmkoliv zásahem nejen ze strany třetích osob, ale i ze strany veřejné moci (státu) a jsou garantována všem bez rozdílu. Problematické je vymezení pojmu lidské důstojnosti, neboť lze na něj nazírat a vykládat ho v různých rovinách, ať z pohledu filozofie, právní vědy ale i etiky. Jedná se o jakousi hodnotu spjatou s integritou člověka, chápáním a uvědomováním si vlastního já. Vnímání lidské důstojnosti od starověku až po současnost prodělalo řadu změn; přičemž s ohlédnutím se do minulosti na dvě světové války, v jejichž průběhu byla právě lidská důstojnost potlačována, byla postupně v rámci proměny vnímání lidské důstojnosti stále více zdůrazňována a implementována jak do ústav států, tak do různých mezinárodních dokumentů, kterými je i Česká republika vázána. Čest je integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování.[2]

Svoboda projevu a právo vyjadřovat své názory jsou již od dob osvícenectví vyzdvihovány, důrazem na důležitost těchto svobod bylo jejich vtělení do katalogu lidských práv, jenž se poprvé objevuje v Listině práv (tzv. Bill of Rights) z roku 1689 ve Velké Británii, kdy postupem času doznaly většího významu napříč národy. Jde-li o význam pojmu „projev“, je z hlediska ústavně právního významu tento termín limitován, neboť představou zákonodárce nebylo pod tento pojem zahrnout veškeré jednání jednotlivce projevující se navenek, z čehož vyplývá, že toto subjektivní právo není právem absolutním a je garantována svoboda jen některých proslovů a výroků, z čehož vyplývá, že bude velmi záviset na interpretaci projevu a současně jaká svoboda mu bude přiznána. Při hodnocení způsobu projevu bude zapotřebí posoudit, zda výroky nevybočují z obecně uznávaných pravidel slušnosti a dále bude rozhodovat konkrétní obsah a forma projevu; přičemž se bude podstatně lišit ochrana osob veřejného zájmu s ochranou ostatních občanů společnosti. Obecně osoby veřejného zájmu (zpěváci, politici atp.), musí akceptovat vyšší míru kritiky s ohledem na vystupování ve

veřejném dění a jejich možnost upoutat a „ovlivnit“ pozornost na veřejné záležitosti a tím přispět k svobodnému vytváření názorů a veřejné diskuzi o veřejných otázkách.

Pro hodnocení (ne)přípustnosti kritiky bude nejen stěžejní obsah a forma projevu, ale též užití výrazových prostředků, ale i skutečnost v jakém rozsahu se projev zakládá na pravdivých informacích, za splnění další podmínky, že projev nevybočuje z obecně uznávaných pravidel slušnosti a z mezí nutných k dosažení sledovaného účelu. Pro vyhodnocení je potřeba odlišit hodnotící soud a skutkové tvrzení, kdy skutkové tvrzení je objektivně zjiitelné a lze ho tedy dokázat, přičemž je podstatné, že i pravdivá informace není podána takovým způsobem, že by byla způsobila zkreslit skutečnost, či není natolik intimní, že by odporovala právu na ochranu soukromí a lidské důstojnosti a tudíž pravdivá informace nezasahuje do práva na ochranu osobnosti. Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem kritiky, tzn. zda primárním cílem není hanobení a zneuctění dané osoby.[3]

Z uvedeného vyplývá, že hodnotící soud je subjektivně zabarven a vyjadřuje tak postoj a náhled autora projevu, a proto není nikterak prokazatelný, k hodnotícímu soudu se vyjádřil i Ústavní soud České republiky, „*K tomu, aby hodnotový soud nevybočil z mezí ústavnosti, se obecně vyžaduje, aby měl určitý základ. Při hodnocení základu hodnotového soudu je nutné vzít zřetel na celý článek jako celek, nikoliv jen na jednu či dvě dotčené věty...*“ [4] Oproti hodnotícímu soudu je skutkové tvrzení zjiitelné a tedy i ověřitelné, tj. zda je či není založeno na pravdivé informaci, přesto má-li jít o oprávněnou kritiku, musí být věcná a konkrétní, současně přiměřená co do obsahu, formy a místa. Přípustná kritika není oprávněna vybočovat z mezí nutných k dosažení sledovaného a společensky uznávaného účelu. Věcnost kritiky vyžaduje, aby vycházela z pravdivých podkladů jako premis pro hodnotící soud,[5] pokud kritika postrádá věcný základ, půjde o nepřipustnou kritiku mající pouze difamační účel, přičemž podstatou nebude zkoumání přesnosti podaných informací.

Může být svoboda projevu omezena?

Svoboda projevu a tedy právo vyjadřovat své názory je zakotveno v čl. 17 Listiny, jenž garantuje každému šířit vlastní názor v jakékoliv formě. Toto právo je širší a zahrnuje další hlediska, jakými jsou právo přijímat informace a myšlenky, právo vyhledávat informace a v konečném důsledku i právo šířit informace a myšlenky; přičemž svoboda projevu není právem absolutním, a proto podléhá i jistým omezením, a to v případech, kdy se dostává do kolize s jinými zaručenými právy. Svoboda projevu může být limitována ze zákona např. povinností mlčenlivosti, dále lze omezit zákonem, např. pro ochranu práv a svobod druhých nebo může-li dojít k ohrožení veřejné bezpečnosti, bezpečnosti státu nebo na ochranu veřejného pořádku; jinými slovy svoboda projevu je limitována ostatními právy. Z ústavního hlediska při řešení konfliktu mezi právem na svobodu projevu a právem důstojnosti a cti musí být bráno v potaz a též být předmětem posouzení, zda proslovy jsou hodnotícími soudy nebo zda se jedná o skutková tvrzení. Problematikou ústavně zaručených práv se zabýval Ústavní soud České republiky v nálezu takto: „*Při řešení kolize mezi základním právem na svobodu projevu a základním právem na ochranu důstojnosti a cti jednotlivce musí být brána v potaz zejména 1) povaha výroku (tj. zda jde o skutkové tvrzení či hodnotový soud), 2) obsah výroku (např. zda jde o projev „politický“ či „komerční“), 3) forma výroku (zejména nakolik je předmětný výrok expresivní či dokonce vulgární), 4) postavení kritizované osoby (např. zda jde o osobu veřejně činnou či dokonce o osobu aktivní v politickém životě, příp. o osobu veřejně známou – typicky „hvězdy showbyznysu“), 5) zda se výrok (kritika) dotýká soukromé či veřejné sféry této kritizované osoby, 6) chování kritizované osoby (např. zda kritiku sama „vyprovokovala“ či jak se posléze ke kritice postavila), 7) kdo výrok pronáší (např. zda se jedná o novináře, běžného občana, politika apod.), a konečně, 8) kdy tak učiní (tzn. např. jaké měl či mohl mít jeho autor v daný okamžik k dispozici*

konkrétní údaje, z nichž vycházel, a v jaké situaci tak učinil).[6]

Shrnutí

Závěrem lze shrnout, že každému jednotlivci náleží shora uvedená práva. Svoboda slova a možnost šířit své názory může činit každý bez ohledu na jejich „správnost“ či „nesprávnost“. Jde o subjektivní právo jednotlivce, které za určitých okolností může být omezeno, zejména tam, kde dochází ke konfliktu s jinými zaručenými právy. Právní ochrany požívá takový projev, jenž je přiměřený co do obsahu a formy za splnění další premisy, že nebyly překročeny meze věcné kritiky a neodchyluje se od obecně uznávaných pravidel slušnosti.

Mgr. Anna Dufková

asistentka soudce Městského soudu v Praze

[1] náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04

[2] náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03

[3] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 608/2007

[4] náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03

[5] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3567/2010

[6] náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)